

Daňové zatížení v zemích OECD a prostor pro jeho snižování v ČR

Ladislav HÁJEK – Univerzita Hradec Králové, Fakulta informatiky a managementu (Ladislav.Hajek@uhk.cz)

Souhrnným ukazatelem daňového zatížení je tzv. *složená daňová kvóta*, která vyjadřuje podíl celkových daňových výnosů (včetně příspěvků na sociální a zdravotní pojištění) na hrubém domácím produktu (HDP). Podle údajů Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) došlo v uplynulých čtyřiceti letech ve všech průmyslově vyspělých zemích k růstu daňového zatížení. Tato dlouhodobá tendence ve vývoji daňového zatížení je v přímém protikladu s doporučeními hlavních a převládajících ekonomických teorií i v protikladu s politickými proklamacemi vlád. Některé příčiny uvedených tendencí mohou být pravděpodobně vysvětleny i širšími, a to nejen ekonomickými a národními souvislostmi.

Vedle úzce ekonomických a přísně analytických přístupů ke zkoumané problematice může být proto užitečný i širší, interdisciplinární pohled, využívající metodu srovnávání aj. Takový přístup může doplnit, popř. pomoci vysvětlit příčiny růstu daňového zatížení v členských zemích OECD (v minulosti, ale pravděpodobně je tento vývoj i v budoucnosti).

Práce je tvořena třemi částmi: pokouší se nalézt hlavní příčiny růstu daňového zatížení v zemích OECD, zabývá se problémy mezinárodního srovnávání daňového zatížení a naznačuje předpoklady i možnosti snižování daňového zatížení v ČR.

Jednou z mnoha v práci rozebíraných příčin růstu daňového zatížení je skutečnost, že s růstem *nahromaděného národního bohatství*, s růstem *objemu amortizace* (jako složky HDP) a při dosažení vysoké úrovně spotřeby vzrůstají nároky na udržení daného stavu i na rozvoj dosažené úrovně především v důsledku inflace a technického pokroku. Tlak na růst veřejných výdajů (podmíněný i jednorázovou povahou kapitálových výdajů vlády spojených s novou investicí) se postupně projevuje i v růstu daňového zatížení (Hájek, 2001, s. 327).

Vzhledem k problémům mezinárodního srovnávání úrovně daňového zatížení (v důsledku různé míry a forem vládní regulace, daňových výdajů, urychlených odpisů, půjček a jejich záruk, úrovně veřejného zadlužení apod.) můžeme považovat složenou daňovou kvótu za ukazatel pouze orientační. Např. tzv. dobrovolné pojištění (příspěvky zaměstnanců i zaměstnavatelů do soukromých sociálních, penzijních a dalších fondů, povinné spoření apod.) jako důsledek *vládní regulace* se v daňové kvótě neprojeví, ale např. v USA představuje pro podnik přibližně 5 000 USD dodatečných nákladů na jednoho zaměstnance ročně (The Economist, 2002a, s. 18).

Nízká úroveň vykazované daňové kvóty některých členských zemí OECD může být podmíněna rovněž výše uvedenými faktory a udržována za cenu rostoucího *veřejného dluhu*. Např. v březnu 2002 dosáhl veřejný dluh USA 5,924 bill. USD. Především v souvislosti s první etapou snižování daní požaduje vláda G. Bushe pro nejbližší období zvýšit stanovený limit pro zadlužování na 6,7 bill. USD (The Economist, 2002b, s. 53).

V rámci OECD patří mezi ekonomiky s dlouhodobě vysokým daňovým zatížením (nad 45 %) země s vysokým HDP na obyvatele, ale i s vysokým indexem lidského rozvoje – HDI (Dánsko, Švédsko, Francie aj.). Mezi ekonomikami s vykazovaným nízkým daňovým zatížením (pod 35 %) nalezneme země s vysokým HDP na obyvatele (USA, Japonsko, Jižní Korea), ale i země s nízkou ekonomickou úrovní (Mexiko, Tu-

recko). Z toho nemůžeme vyvozovat jednoznačný závěr o příznivém vlivu zvyšování, ale ani snižování daňového zatížení na hospodářský růst.

Celková míra zdanění v ČR je dnes nižší než ve většině zemí Evropské unie. Proto další *snižování daňového zatížení* u nás by bylo možné především za níže uvedených předpokladů (Hájek, 2002, s. 24):

- V souvislosti se vstupem ČR do EU by muselo docházet k dlouhodobému *přerozdělování rozsáhlých prostředků z rozpočtu EU ve prospěch ČR* za stejných podmínek, jako tomu je např. v případě Irska, Španělska, Portugalska, Řecka.
- Druhým předpokladem snížení daňového zatížení jednotlivých subjektů je podstatné *snížení daňových úniků a daňových nedoplatků* (rovnoměrnější rozložení daňového zatížení na všechny subjekty).
- Dalším faktorem snižování celkové míry zdanění v rámci mezinárodního srovnávání je širší *uplatnění tzv. daňových výdajů* a jiných nástrojů daňové politiky, které umožňují přerozdělování prostředků, aniž by se zvýšily na jedné straně daňové výnosy a na druhé straně vládní výdaje.
- Snížení daňového zatížení by muselo být do určité míry kompenzováno rychlejším *růstem veřejného dluhu*, jako tomu bylo a je ve všech průmyslově vyspělých zemích.
- Z hlediska krátkodobého je snížení daňového zatížení vyváženo i příjmy z privatizace.

V souvislosti se vstupem ČR do EU je možné předpokládat *nutnost zvýšení některých výdajů*, jako jsou subvence do zemědělství, výdaje na ekologii, státní správu a její decentralizaci, vnitřní a vnější bezpečnost, na rozvoj dopravních sítí, školství, vědy, zdravotnictví a na zajištění evropských sociálních standardů vyplývajících z Evropské sociální charty. Tyto výdaje musejí být kryty vyššími příjmy státního rozpočtu z daní (zvýšením daňové kvóty především cestou snížení daňových úniků a nedoplatků) a dotacemi z rozpočtu EU.

I přesto pravděpodobně dále *poroste státní dluh i veřejný dluh*, podobně jako tomu bylo v uplynulých padesáti letech ve většině průmyslově vyspělých zemích světa, kde došlo k velkým investicím do infrastruktury, do sociální oblasti, vzdělání apod. jako předpokladu dlouhodobého sociálně-ekonomického rozvoje, a tedy růstu národního bohatství i pro budoucí generace, které budou nejen dluh splácet, ale i jeho přínos využívat.

LITERATURA

BRONCHI, CH. – BURNS, A. (2001): Daňový systém v České republice. *Finance a úvěr*, roč. 51, 2001, č.12, ss.618–638.

The Economist. March 9th–15th 2002a.

The Economist. March 16th–22nd 2002b.

HÁJEK, L. (2001): Daňová reforma na Novém Zélandu a její tendence v zemích OECD. *Ekonomický časopis*, roč. 49, 2001, č. 2, ss. 318–329.

HÁJEK, L.: Daňová politika ČR v mezinárodním srovnání. *E+M Ekonomie a management*, roč. 5, 2002, č. 2, ss. 20–25.

MUSGRAVE, R. A. – MUSGRAVEOVÁ, P. B. (1994): *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha, Management Press, 1994 – přetisk překladu vydávaného na pokračování v *Finance a úvěr*, 1992–1994.

The OECD Revenue Statistics. 2001 (www.oecd.org/pdf).

STIGLITZ, J. E. (1997): *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha, Grada, 1997.

VEČERNÍK, J. (2002): Přerozdělování příjmů daněmi a dávkami v ČR: jeho proměny a reflexe po roce 1989. *Finance a úvěr*, roč. 52, 2002, č. 1, ss. 4–22.

SUMMARY

JEL Classification: E6, H2, H3

Keywords: taxes – tax burden – rate of taxation – international comparison

Tax Burden in OECD Countries and the Room for Tax Reduction in the CR

Ladislav HÁJEK – University of Hradec Králové, Faculty of Informatics and Management
(Ladislav.Hajek@uhk.cz)

Data on the economic development of OECD-member countries show that tax structures in all OECD countries are changing, but one constant feature is that the share of taxes in GDP is rising. The aim of this article is to discuss the main reasons for the increased tax burden in OECD countries, the difficulties of international comparisons of tax burden, and the conditions for tax burden reduction in the Czech Republic. An international comparison is difficult because national economic indicators can be distorted by methods used for measuring GDP on the one hand and by tax-revenue assessment on the other. For example, some countries' tax/GDP ratios are underestimated on account of considerable and „tax expenditures.“ Czech tax policy is limited by the co-ordination and harmonisation with, and the fiscal objectives of its accession to, the European Union.